

Overeenkomst tot schadeloosstelling voor Nederlandse belangen in Zuidslavië, welke zijn getroffen door Zuidslavische nationalisatiemaatregelen, op 22 juli 1958 te Belgrado tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Federale Volksrepubliek Zuidslavië gesloten

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Nr. 1

's-Gravenhage, 8 juni 1959.

Ter griffie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ontvangen: 22 juni 1959.

De wens, dat deze overeenkomst aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, kan door of namens de Kamer of door ten minste dertig leden der Kamer of door de Gevolmachtigde Minister van Suriname, onderscheidenlijk van de Nederlandse Antillen, te kennen worden gegeven uiterlijk op 22 juli 1959.

Ter voldoening aan het bepaalde in artikel 60, lid 2, en onder verwijzing naar artikel 61, lid 3, van de Grondwet, als ook naar artikel 24, eerste lid, van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, de Raad van State van het Koninkrijk gehoord, heb ik de eer U Hoogedelgestrenge hiernevens over te leggen de op 22 juli 1958 te Belgrado tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Federale Volksrepubliek Zuidslavië gesloten Overeenkomst tot schadeloosstelling voor Nederlandse belangen in Zuidslavië, welke zijn getroffen door Zuidslavische nationalisatiemaatregelen (*Trb.* 1958, 136 en 154)¹⁾.

Tevens gelieve U Hoogedelgestrenge aan te treffen een toelichtende nota bij de genoemde overeenkomst.

Wat het Koninkrijk der Nederlanden betreft, zal de Overeenkomst gelden voor het gehele Koninkrijk.

Aan de Gouverneurs van Suriname en van de Nederlandse Antillen is verzocht, bovengenoemde stukken op 22 juni 1959 over te leggen aan de Staten van Suriname, onderscheidenlijk van de Nederlandse Antillen.

De Gevolmachtigde Ministers van Suriname en van de Nederlandse Antillen zijn van de overlegging in kennis gesteld.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. LUNS.

Toelichtende nota

De opvattingen der Regeringen, die zich na het beëindigen der vijandelijkheden in 1945 in de verschillende Oosteuropese landen hadden gevormd, over het sociale en economische bestel hunner landen leidden spoedig tot maatregelen, waarmede direct of indirect een wijziging van de eigendomsverhoudingen werd beoogd. In Zuidslavië dateren de eerste maatregelen van mei 1945, toen een verordening werd uitgevaardigd, welke in feite alle eigendommen, die op het ogenblik van de bevrijding van Zuidslavië zonder eigenaar of een door deze aangestelde vertegenwoordiger waren, in handen van de Staat of van staatsinstellingen deed overgaan. Daarnaast werd in vele gevallen de aanleiding tot onteigening gevonden in collaboratie van de belanghebbende of diens vertegenwoordiger met de Duitse bezetter, waarbij lokale en districttribunalen snel geneigd waren de geïncrimineerde feiten bewezen te achten. In andere gevallen werd de eigenaar van onroerende goederen getroffen door de wet op de agrarische hervorming, terwijl ten slotte door diverse maatregelen, welke hun afsluiting vonden in een algemene nationalisatiewet van 1948, het industriële productieapparaat en de handel in overheidshanden overgingen, diegenen treffend, die rechtstreeks dan wel door aandelenbezit in Zuidslavische ondernemingen geïnteresseerd waren. Aldus was de kring dergenen, aan wie op enigerlei grond hun bezit werd ontnomen, geleidelijk steeds verder verwijd.

Ofschoon de Zuidslavische Regering in beginsel haar schadeloosstellingsplicht erkende, mochten alle incidentele pogingen om langs diplomatieke weg de belanghebbende naar Neder-

¹⁾ Nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden.

Aan
de Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal

landse zienswijze recht te doen wedervaren, geen effect sorteren. Ook de door sommige belanghebbenden zelfstandig ondernomen pogingen om honorering hunner aanspraken te verkrijgen, faalden. Deze gang van zaken leidde tot het inzicht, dat de enige mogelijkheid om tot een oplossing van het schadevergoedingsprobleem te geraken, bestond in het entameren van onderhandelingen tussen regeringsdelegaties over het geheel der claims.

Uit de gegevens, welke na verschillende oproepen in de pers van de belanghebbenden waren verkregen, was gebleken, dat de getroffen belangen, hoewel van relatief beperkte omvang, van uiteenlopende aard waren en zowel belangen van Nederlandse ondernemingen uit hoofde van in Zuidslavië verrichte investeringen omvatten als aan Nederlanders toebehorende huizen en boerderijen. Ook werd het redelijk geoordeeld om schuldvorderingen jegens Zuidslavische debiteuren, wier vermogen het voorwerp van onteigeningsmaatregelen was geweest, met de rechtstreeks getroffen belangen op één lijn te stellen, ook al waren, strikt juridisch gezien, deze schuldvorderingen niet door de diverse onteigeningsmaatregelen teniet gegaan.

Bestond er dus wél voldoende inzicht in de samenstelling der Nederlandse belangen, moeilijker was het, een duidelijk beeld te verkrijgen van de waarde der getroffen belangen. Enerzijds was in vele gevallen door de oorlogsgebeurtenissen aanzienlijke schade toegebracht aan de betrokken vermogenswaarden in Zuidslavië, zonder dat het de belanghebbende mogelijk was voldoende exacte gegevens over de omvang van deze schade te verkrijgen, anderzijds liepen de waarderingsmaatstaven, door de belanghebbenden aangelegd, van geval tot geval sterk uiteen. Deze omstandigheid verzwaarde de taak der Nederlandse onderhandelaars in niet geringe mate; daarnaast stuitte in een aantal gevallen de levering van het volledig bewijs van het bestaan van een vermogensrechtelijke titel op grote moeilijkheden. Dit leidde er dan ook toe, dat de aanvankelijke opzet om tot een regeling van elke claim afzonderlijk te geraken, werd prijsgegeven ten gunste van de gedachte van een zogenaamde forfaitaire regeling, dat wil zeggen een regeling, waarbij de gezamenlijke schadevergoedingsaanspraken met één bedrag worden gehonoreerd.

Langdurige onderhandelingen zijn nodig geweest om tot overeenstemming te geraken over de omvang van de door Zuidslavië uit te keren schadeloosstelling. Hoewel het zeer globale beeld, dat de Nederlandse behandelende instanties zich, ondanks de hierboven beschreven moeilijkheden, van de waarde der gelaedeerde belangen hadden kunnen vormen, tot de conclusie moest leiden, dat het ten slotte verkregen schadevergoedingsbedrag niet geheel bevredigend is te noemen, heeft de Regering gemeend, dat zij de vraag van de aanvaardbaarheid van het bereikte resultaat niet langer in ontkennende zin mocht beantwoorden, waar de belanghebbenden zelf te kennen hadden gegeven, op grond van de hun verstrekte inlichtingen aan een zij het partiële schadeloosstelling de voorkeur te geven boven het gedurende wellicht onbeperkte tijd nog ongeregeld blijven hunner aanspraken.

Van de aanvang af is door de behandelende Nederlandse regeringsinstanties nauw contact onderhouden met de belanghebbenden, alsmede met de Vereeniging voor den Effectenhandel, die optrad ten behoeve van het verspreide aandelenbezit. Bovendien is ten overvloede — in het volkenrechtelijke verkeer is een Regering immers suo iure bevoegd die stappen te nemen, die zij ter verdediging van de belangen harer onderdanen dienstig acht — door de meeste belanghebbenden aan de Regering een uitdrukkelijke machtiging verleend om te hunnen behoeve tot een regeling te geraken.

De voorgestelde regeling heeft de vorm van een zogenaamde lump sum-regeling, dat wil zeggen: de Zuidslavische Regering verplicht zich tot betaling van een bedrag van 655 000 dollar als schadevergoeding voor het geheel der Nederlandse belangen, welke vallen binnen de omschrijving, daaraan door artikel 2 van de overeenkomst gegeven. Betaling van het bedrag zal krachtens artikel 9 plaatsvinden in vijf gelijke annuïteiten, waarvan de eerste op 31 januari 1959 en de laatste op 31 januari 1963 vervalt. Eerst betaling van het volledige bedrag heeft voor de Zuidslavische Staat, Zuidslavische rechtspersonen of Zuidslavische natuurlijke personen bevrijdende werking.

Blijkens artikel 6 van de overeenkomst vormt de verdeling van het ter beschikking komende schadevergoedingsbedrag onder de rechthebbenden een aangelegenheid, die buiten de competentie der Zuidslavische Regering is gelegen. In het algemeen zal als eis aan een daartoe dienende regeling moeten worden gesteld, dat deze enerzijds waarborgt, dat bij het waarden der individuele vermogensbelangen een zo groot mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, doch anderzijds een procedure, welke zowel kostbaar als tijdrovend is, wordt vermeden. Gezien het grote aantal vragen, die het ten uitvoer brengen van deze taak doet rijzen, zowel wat de procedurele aspecten als wat de te hanteren maatstaven betreft, stelt de Regering zich voor een commissie van deskundigen in te stellen, ten einde de Regering over de zo juist gereleveerde vragen van advies te dienen.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. LUNS.

De Minister van Financiën,
J. ZIJLSTRA.

De Minister van Economische Zaken,
J. W. DE POUS.

De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.

De Minister van Zaken Overzee a.i.,
H. A. KORTHALS.